

HERMANS, Ward (eigenlijk Cornelis Edouard), Vlaams-nationalistisch volksvertegenwoordiger, journalist, polemist, publicist en dichter; schreef onder het pseudoniem IJzergalm (Turnhout 6 februari 1897).

Jeugdig vrijwilliger in de Eerste Wereldoorlog, frontsoldaat van augustus 1915 tot mei '18, was al heel vroeg bitter ontgoocheld over de wantoestanden aan het front. Zeer actief in de frontbeweging, was medewerker aan het soldatenblad *Ons Vaderland*, waarin menig artikel en gedicht van hem gecensureerd werd. Ondanks een protestbrief aan Koning Albert werd hij in juli 1918 naar het beruchte houthakkerspeloton van de Orne (La Coulonche) verbannen met de motivering: „reconnu douteux au point de vue patriotique”.

Pas in juli 1919, na de interpellatie der drie Vans, gedemobiliseerd; begon dadelijk, nog in soldatenplunje, een felle propaganda. Hij hield honderden meetings voor het Verbond der Vlaamse Oud-

Strijders (VOS), waarbij hij zich tot een onstuimig en meeslepend redenaar en debater ontpopte en de VOS grote diensten bewees.

Van meetaf trad hij toe tot het Vlaamsche Front en werkte als journalist mee aan Ons Vaderland, De Schelde, Het Vlaamsche Land, Vlaanderen, Jong Dietschland en De Noorderklok. Als vrij student te Leuven in 1923-'24 vestigde hij de aandacht op zich als een vaardig essayist en onder invloed van prof. Bittremieux en Odilon Spruytte publiceerde hij in Het Vlaamsche Land wijsgerige bijdragen. Hij onderging toen ook de invloed van de Clarté-groep, vooral van R. Rolland, V. Serge en A. Sorel, later ook van N.A. Berdjajev en J. Eenda. In 1923-'24 nam hij ook deel aan de door Thomas van der Schelden (L. Dosfel) geleide polemiek over nationalisme en katholicisme en publiceerde in De Schelde een artikelenreeks, Een woord aan de Katholieke Vlaamsche Nationalisten, waarin hij o.m. de godsvrædegedachte verdedigde, de staatskatholieke standerpartij aanviel en pleitte voor een katholieke herstelbeweging. Hij onderging daarbij de invloed van Wouter Lutkies Ariste en werkte mee aan diens Katholieke Staatskunde.

Intussen was hij door zijn rusteloze propagandatochten door heel het Vlaamse land als houthakker de lieveling geworden van de Vlaamsgezinde basis-militant. De VOS schonk hem, na een onbevredigend Rijkswachtcharges toch doorgezette verbodshuldebetoging te Lier in 1924 zijn borsbeeld. Kort tevoren had hij er een smaadproces tegen de Nationale Strijders Bond gewonnen.

Vrij vreeg werd hem duidelijk dat de Vlaamse ontvoogdingsstrijd een belangrijk internationaal-poli-

tiek facet vertoonde en hij legde zich toe op de studie van internationale politiek en diplomatieke geschiedenis. Zijn enorme belesenheid terzake resulteerde in tientallen uitstekend gedocumenteerde, maar fel polemische essays. De oorlog, uitgelokt door de alliantie van het grote kapitaal en het militarisme, had miljoenen slachtoffers gemaakt onder de massa. De Vlaamse frontsoldaten, wie gelijkheid in rechte en in feite was beloofd, kwamen bedrogen uit. Dit was de essentie van zijn internationaal en Vlaams-nationaal engagement. Hoewel in zekere mate doctrinair gericht, zoals zijn medewerking aan Vlaanderen, waarvan hij een tijdje redactiesecretaris was, doet vermoeden, voelde hij zich nauwer verbonden met de basismilitant dan met de meeste intellectuelen uit de beweging. Hij verweet deze laatsten dikwijls hun burgerlijke en intellectuele zelfvoldaanheid en hun gebrek aan internationale belangstelling. Zij verweten hem zijn impulsiviteit. Hij haalde hun voorzichtige en beredeneerde tactiek dikwijls overhoop. Zijn essays uit die periode staan sterk onder invloed van O. Spengler en men mag gerust beweren dat hij een der weinigen is in Vlaanderen die Spengler grondig analyseerden. Diens vernietigende voorspelling over de achteruitgang van het internationale socialisme en zijn oordeel over de zinloosheid van het historisch gebeuren zijn hem altijd bijgebleven.

In 1927 stichtte hij in zijn arrondissement Mechelen-Lier het strijdblad *De Klauwaert* en zette er samen met Marcel de Ridder een vrij sterke Vlaams-nationale partij op. In dit jaar ook publiceerde hij zijn *Avondland - Idee en Vlaanderen* waarin hij de economische crisis en de Tweede Wereldoorlog voorspelde en meteen het falen van het argeloze pacifisme constateerde. Dit laatste bracht een verkoeling in zijn verhouding tot de VOS.

Zijn avontuur met de Utrechtse documenten (z. aldaar) in 1929, waar hij zich door de militaire veiligheid in de luren liet leggen, wist hij tot een effectief verkiezingswapen om te smeden en in mei 1929 werd hij voor Mechelen-Lier in de kamer gekozen. Zijn parlementaire loopbaan werd een aaneenschakeling van incidenten. Het begon met zijn weigering de eedformule uit te spreken en eindigde met zijn uitstoting uit de Vlaams-nationale fractie in mei 1932, toen hij weigerde zijn actie voor de Dinaso-syndicaten op te geven.

In de Kamer bestookte hij vooral de internationale en militaire politiek van België. Zijn rede, en die van Leuridan, n.a.v. de Eeuwfeesten in de Kamer uitgesproken, werd uit de Handelingen geschrapt. In november 1931 keerde hij zich tegen het door Herman Vos (en P. Geyl) uitgewerkte wetsvoorstel van federaal statuut, nadat hij het eerst ondertekend had. In de brochure *Federalisme en Groot-Nederland* verantwoordde hij dit geschipper. In juli 1930 kreeg hij het aan de stok met kardinaal Van Roey, nadat hij in *De Schelde* diens herderlijke brief gehekelde had, waarin trouw aan de Belgische Staat tot katholieke plicht werd verheven. Hermans werden de sacramenten ontzegd, tenzij hij zijn standpunt herriep. Slechts onder druk van zijn politieke vrienden, die de kracht van de kromstaf vreesden, aanvaardde hij een formule die de primaat kon bevredigen.

In november 1932 gingen de Vlaams-nationalisten

in verspreide gelederen naar de verkiezingen. Ward Hermans werd niet gekozen, evenmin als zijn politieke tegenvoeter Herman Vos.

In mei 1933 sloot Hermans zich met zijn Mechels Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) aan bij het Verdinaso. Eind 1933 verliet hij dit weer, toen Van Severen zijn Bourgondische marsrichting afkondigde. Pas in augustus 1935 kwam een nieuw akkoord tot stand met Staf de Clercq en diens in oktober 1933 opgerichte VNV. Hermans zou lijsttrekker worden te Mechelen. Borginon diende hierop zijn ontslag in. In mei 1936 weigerde Borginon aanvankelijk kandidaat te zijn voor Antwerpen, als Hermans in Mechelen lijsttrekker was, doch hij liet zich ten slotte door Aug. Borms overhalen. Hermans werd niet herkozen doch als vast medewerker van Volk en Staat bleef hij een niet te onderschatten invloed uitoefenen. Ondertussen was hij ook correspondent geworden voor verscheidene Duitse, Nederlandse en Indonesische kranten.

Geleidelijk evolueerde hij naar het nationaal-socialisme. Dit werd voor hem het enig mogelijke démenti op Spengler. Lang daarvoor had hij reeds de geopolitieke opvattingen van K. Haushofer onderschreven. Berlijn werd voor hem het natuurlijk centrum van een eengemaakt continentaal Europa, tevens verdedigingswal tegen het communistische Rusland. Hij liet zich daarbij tot een kras antisemitisme verleiden.

In 1939 weer in de Kamer gekozen, werd hij in mei 1940 naar Frankrijk gedeporteerd. Door de Duitsers bevrijd, nam hij in oktober 1940 ontslag uit het VNV en werd lid van De Vlag en medestichter van de Algemene SS-Vlaanderen. Als hoofdredacteur van De SS-Man kwam hij na enkele maanden in conflict met de bezettingsautoriteiten en vertrok als journalist naar Berlijn. Hij werd referent bij het Volkspolitische Amt en hield zich bezig met de Vlaamse arbeiders in Duitsland. In 1941 verkreeg hij door bemiddeling van Rudolf Hess de vrijlating van ruim 30.000 Vlaamse krijgsgevangenen.

In Berlijn door de Engelsen aangehouden werd hij, nadat hij bij verstek de doodstraf had gekregen, door de krijgsraad tot levenslange opsluiting en een grote boete veroordeeld.

In 1955 kwam hij, vooral dank zij Camille Huysmans en de Luikse hoogleraar Halkin, vrij. Na korte tijd hervatte hij zijn activiteit, publiceerde ondanks schrijfverbod poëzie en proza en bleef de heftige polemist, de meeslepende volksredenaar en radikale Vlaams-nationalist van weleer.

Door zijn bewogen politieke loopbaan kwam zijn dichterschap jarenlang in de verdrukking. C. Verschaeve schreef dat Vlaanderen aan de politieke agitator Hermans een groot dichter verloor. Willem Elsschot en Stijn Streuvels beaamden dit.

WERKEN: *Gedichten van Liefde en Strijd* (1919); - *Liederen bij nacht en bij dageraad* (1921); - *De geestelijke zwerftocht* (1922); - *Het Treurspel voor recht en beschaving* (1923); - *Een woord aan de R.C. Vlaamsche Nationalisten met „Een open brief” aan zijn E. Cardinaal Mercier* (1924); - *Het bevolkingsvraagstuk in België* (1926); - *De deemstering der Europeesche beschaving* (1928); - *Het Fransch-Belgisch geheim militair accord. Verweerschrift* (1929); - *Belgien vor dem Weltgericht* (1929); - *De crisis in het Vlaamsch Nationalisme* (1933); - *Jodendom, marxisme en wereldheerschappij* (1933); - *Het Zwartboek van de Belgische oorlogsgruwelen 1914-1918* (1934); - *Het Boek der Stoute Waarheden. West-Europeesche perspectieven* (1935); - *Jodendom en communisme zonder masker. Nog stoute waarheden* (1936); - *Van Eger tot Jasina. 100 dagen in Tsjecho-Slowakije* (1938); - *Le Vernet d'Ariège. Van het Belgisch Par-*

lement naar het Fransch concentratiekamp (1940); - *Deutsch-flämische, Vlaamsch-Duitsche Harmonie* (1943); - *Liederen voor mijn volk* (1944); - *Gekluisterde verzen. Satiren en balladen* (z.j.); - *Jan van Gent - Historische roman* (1962); - *Poëzie achter tralies* (1964); - *Het land van Onan Cyclopië* (1964); - *Socratische gesprekken. De ondergang van het westers burgerdom* (z.j.).

LITERATUUR: H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging 1914/1939*, 4 dln. (1969); - A.W. Willemsen, *Het Vlaams-nationalisme. De geschiedenis van de jaren 1914-1940* (1969, tweede uitgave); - G. Provoost, *Ward Hermans en zijn tijd*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 31, nr. 6 (november-december 1972, p. 347-362).

GUIDO PROVOOST